

■ ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЕКОНОМІКИ: ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ЧИ НАДЛИШКОВІ ПЕРЕПОНИ

Булгакова Олена Валеріївна,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
та міжнародного права
Донецького юридичного інституту МВС України,
кандидат економічних наук, доцент
el_vl@email.ua

Турик Олена Валеріївна,
студентка 2-го курсу
Донецького юридичного інституту МВС України
3716307887@dli.donetsk.ua

Сучасне українське суспільство вимагає сталого економічного розвитку. Економіка є основою складовою забезпечення державності будь-якої країни. Економічний розвиток країни є запорукою набуття авторитету на міжнародній політичній арені, тож державний контроль у сфері економіки має забезпечувати сталий розвиток не тільки окремих підприємств і галузей, а дбати про загальний економічний розвиток кожного громадянина України [1].

Така концепція розвитку потребує від України запровадження сучасних механізмів й інструментів у публічному управлінні з метою досягнення та підтримки прогресивних соціально-економічних тенденцій і забезпечення належного рівня безпеки через виконання владних функцій державними інститутами.

В Україні задекларовано, що держава гарантує права власних громадян і забезпечує такий рівень свободи, який дає змогу кожному набувати високого ступеня професійного й особистого розвитку. Тож, важливим є питання формування й ефективного функціонування такої системи державного контролю національної економіки, яка дасть змогу створити власну ефективну систему економіки і забезпечити права та свободи громадян. Прогресивного розвитку суспільства можна досягти за умови високої ефективності державного управління. Його дієвість забезпечується

різноманітними інструментами, серед яких важливе місце посідає контрольна функція [1].

Управлінська діяльність є загальною функцією для усіх гілок влади. Контроль (нагляд), як функція державного управління загальною і органів виконавчої влади зокрема, здійснюється у тісному взаємозв'язку з іншими управлінськими функціями. Актуальність забезпечення ефективного контролю (нагляду) зумовлюється тим, що останнім часом спостерігаються зниження виконавської дисципліни, недотримання вимог законодавства, а то й прямі правопорушення, що перешкоджає здійсненню ефективного державного управління і забезпеченню дотримання прав і свобод людини й громадянина [2].

У системі нормативно-правових актів контрольна функція розглядається з різних позицій. У ст. 19 Господарського кодексу України зазначено, що органи державної влади і посадові особи, уповноважені здійснювати державний контроль і державний нагляд за господарською діяльністю, їх статус та загальні умови і порядок здійснення контролю і нагляду визначаються законами. В Законі України «Про метрологію та метрологічну діяльність» в розділі «Державний метрологічний контроль і нагляд» відсутнє розмежування понять «контроль» і «нагляд». Замість Декрету Кабінету Міністрів України від 17 травня 1993 р. «Про державний пробірний нагляд» було прийнято Закон України від 18 листопада 1997 р. «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними», у якому термін «органи державного пробірної нагляду» замінено на «органи державного пробірної контролю». У Законі України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» констатується, що «... державний санітарно-епідеміологічний нагляд — це діяльність органів, установ та закладів державної санітарно-епідеміологічної служби з контролю за дотриманням юридичними та фізичними особами санітарного законодавства...». Відповідно до ст. 1 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» № 877-V від 05.04.2007 р., державний нагляд (контроль) визначається як діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого

самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення і запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, прийняттого рівня безпеки для населення, навколишнього природного середовища [3].

У постійно змінюваному середовищі забезпечити стабільно високий ефект державного управління економіки дуже складно через непередбачувану сукупність чинників політичного, соціального і економічного характеру. На ефективність державного управління впливає багато чинників, а саме: зовнішні і внутрішні політичні чинники, загальна економічна ситуація в світі, наявність гострих військових конфліктів, непередбачуваний розвиток технічного прогресу. Для України найбільш важливим є врахування внутрішніх і зовнішніх політичних чинників. Внутрішня політика регулюється передусім програмами КМУ, програмами розвитку від профільного міністерства і системи законодавчих актів [4].

Отже, державний контроль має різнобічне і розгалужене нормативне підґрунтя. В провадженні економічної діяльності суб'єктами господарювання нерідко така деталізація норм і правил державного контролю набуває форми надлишкових перепон. Неможливо ігнорувати той факт, що економічна діяльність будь-якого суб'єкта господарювання має багатоаспектний вплив на життєдіяльність суспільства загалом, а також кожного окремого громадянина. Коли йдеться про регулювання економічної діяльності окремого суб'єкта підприємницької діяльності, то державний контроль виступає як інструмент формування такої бізнес-моделі, яка не створює нерегульованих загроз для безпеки суспільства і держави загалом.

Ефективність державного контролю досягається через глибоку спеціалізацію органів державної влади щодо певних сфер діяльності і через розподіл функцій контролю за рівнями організації державного управління. Органи місцевого самоврядування та їхня здатність провадити управлінську діяльність за умов публічності влади також допомагають контролю стати інструментом розвитку і самого господарюючого суб'єкта, і місцевої громади загалом. Слід відмітити, що розвиток в Україні такого напрямку діяльності, як соціальне підприємництво є показником розвитку і підприємництва як бізнесу, так і публічного управління (як інструменту

розвитку певних громад і суспільства) через розв'язання нагальних суспільних проблем і запитів.

Отже, на державному рівні контроль у сфері економіки відбувається через формування і реалізацію певних економічних програм розвитку держави. Держава через формування і запровадження програм економічного розвитку певних галузей, регіонів, сфер, видів діяльності скеровує діяльність господарюючих суб'єктів на розв'язання пріоритетних державних задач і завдань. У такий спосіб досягається значний прогрес розвитку суспільства, що приводить загалом до інтенсифікації певних галузей (або видів діяльності) всередині країни.

Проте слід зауважити, що програми економічного розвитку можуть формуватися для дуже вузьких сегментів діяльності певних галузей, що може створювати додаткові перепони у прогресивному розвитку інших галузей, навіть загальмувати певні напрями діяльності. Державна політика у сфері контролю економіки має дуальний характер. Підґрунтям формування державної політики у сфері контролю економіки мають бути саме запити суспільства на розвиток через забезпечення прав і свобод людини за умови постійного якісного покращення техніко-технологічної сфери, а також одночасного збереження соціально-екологічного середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисова А. В. Співвідношення контролю і нагляду. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 2 (4). URL : <http://aprlaw.knu.ua/index.php/archiv-pomegiv/2-4-2013>.
2. Тароєва В. В. Інститути контрольної влади в сучасній Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.01 : Теорія та історія держави і права ; історія політичних і правових учень. Одеса : [б. в.], 2010. 21 с.
3. Павлик І. Відмінність понять «державний контроль» і «державний нагляд» : нормативно-правовий аспект. *Науковий вісник*. 2017. Вип. 20. URL : http://vivacademy.com/vidavnitsstvo_1/visnyk20/fail/Pavlyk.pdf.
4. Дюбо О. М. Ресурсне забезпечення системи управління економічною безпекою підприємств АПК. *Економічний вісник Донбасу*. 2011. № 3. С. 32-36.